

Nord-Sydhandel, inkomstfördelning och sysselsättning*

På sistone har effekterna av handeln mellan i- och u-länderna på sysselsättning och lönenivåer diskuterats livligt. Heckscher-Ohlinteorin har inte intagit någon större plats inom den sk nya handelsteorin, vilken fokuserar på framförallt Nord-Nordhandeln, men visar sig vara ett lämpligt instrument för analysen av Nord-Sydhandeln. Jorge Buzaglo presenterar i denna artikel en Heckscher-Ohlinbaserad analys av Nord-Sydhandeln. Han går också igenom ett antal empiriska studier som styrker teorin samt diskuterar några policyimplikationer.

Delar av nationalekonomisk forskning har de senaste decennierna fokuserat på sysselsättningseffekterna av Nord-Sydhandeln, eller mera specifikt, på hur industrivaruutbytet mellan i- och u-länderna påverkar sysselsättningen i både Syd och Nord.¹ De första studierna på 1970- och 1980-talen visade mycket små negativa sysselsättningseffekter i Nord, och större, positiva effekter i Syd. På senare år har nya metoder och nya data givit andra resultat, som pekar på betydande effekter i både Nord och Syd, särskilt för de lågutbildade. I samband med denna nya insikt har flera ekonomer föreslagit korrekta åtgärder. Man menar att om de negativa konsekvenserna av denna handel inte åtgärdas på ett riktigt sätt kommer trycket från olika grupper för en ökad protektionism att vinna gehör, med stora välfärds-kostnader för Nord, men framförallt för de exporterande u-länderna.

Utgångspunkt för vår analys är en

Docent JORGE BUZAGLO är verksam vid Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet.

aspekt som inte tillräckligt ofta lyfts fram när arbetslösheten i Nord diskuteras, nämligen arbetslöshetens fördelning med avseende på kompetens- eller utbildningsnivå. Medan arbetslösheten bland de högutbildade i Nord befinner sig på en nivå som kan tolkas som nästan normal friktionsarbetslöshet, är arbetslösheten för de lågutbildade mycket hög. Arbetslösheten bland de lågutbildade (dvs de med grundskoleutbildning eller lägre) är i Nord i genomsnitt tre gånger större än bland de högutbildade (dvs de högskoleutbildade).² En OECD-studie (OECD [1989]) visar också att arbetslösheten sedan början på

* Denna artikel är en något bearbetad version av en föreläsning given som lärarprov, i mars 1995, inför antagningen som oavlönad docent vid Stockholms universitets samhällsvetenskapliga fakultet. Jag vill tacka Kajsa B Olofs-gård, Eskil Wadensjö och tidskriftens redaktörer för synpunkter och kommentarer.

¹ Nord betecknar gruppen i-länder, Syd gruppen u-länder.

² Spridningen kring genomsnittet är stor. För länder som Belgien och Irland är förhållandet 7:1 respektive 8:1 (CERC [1991]).

1970-talet har vuxit mest för de minst utbildade.

En del forskare har ställt frågan om inte förklaringen finns i den snabbt ökande industriimporten från Syd. Från att ha varit näst intill obefintlig i början av 1960-talet uppgick den 1994 till 340 miljarder dollar. Den genomsnittliga årliga tillväxttakten (i konstanta priser) mellan 1960 och 1990 var 15 procent. Man kan se ett trendbrott i mitten av 1970-talet då tillväxten accelererade markant. Importen från Syd är till 3/4 koncentrerad till ett dussin ursprungsländer. Merparten, eller 2/3, kommer från tio länder i Asien. Tolv procent kommer från två länder i Latinamerika.³

Denna artikel kommer för det första att handla om hur man teoretiskt kan förklara det möjliga sambandet mellan Nord-Sydhandeln och sysselsättningen. Den andra frågan som vi ska avhandla är om förklaringsmodellens härledning stämmer överens med de i verkligheten observerade förhållandena. Slutligen ska vi diskutera vilka policyslutsatser man kan dra från analysen och resonera kring några förslag för att motverka de oönskade sysselsättnings- och fördelningseffekterna.

En Heckscher-Ohlinmodell av Nord-Sydhandeln

Vår förklaringsmodell baserar sig på Heckscher-Ohlinteorin för internationell handel. Vi vill undersöka om denna teori, som idag är otillfredsställande när det gäller att förklara Nord-Nordhandeln, kan ha något förklaringsvärde när det gäller Nord-Sydhandeln. Den sk nya handelteorin som utvecklats under de senaste 15-20 åren fokuserar framförallt på inombranschhandeln, och brukar anta stordriftsfördelar, monopolistisk konkurrens och produktdifferentiering, alla aspekter som är mera relevanta för Nord-Nordhandeln än för den handel vi här behandlar. Heckscher-Ohlinteorin antar däremot konstant skalavkastning och att

den tillgängliga tekniken och konsumtionspreferenserna är likartade i de handlande länderna.

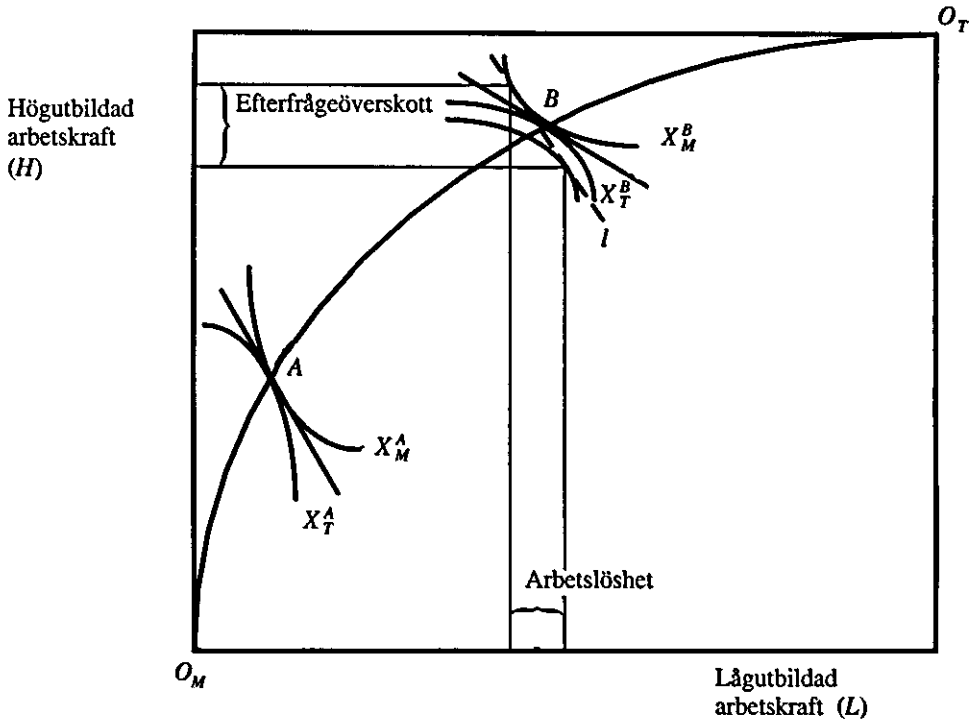
Vår variant av Heckscher-Ohlinteorin, först introducerad av D B Keesing [1966], är en sk 2·2·2 modell, dvs den rymmer två länder (Nord och Syd), som utbyter två varor (den ena kunskaps- eller kompetensintensiv, den andra arbetsintensiv), vilka produceras med hjälp av två faktorer (yrkesutbildad eller högutbildad arbetskraft och lågutbildad arbetskraft).

Vi antar att den avgörande skillnaden, den som förklarar varför handel uppstår mellan Nord och Syd och som avgör handelsmönstret dem emellan, är skillnaden i den relativa tillgången på hög- respektive lågutbildad arbetskraft, båda icke-rörliga länderna emellan. Kapital som (tillsammans med arbetskraften) normalt antas vara en orörlig faktor inom Heckscher-Ohlinteorin kan inte längre antas vara det. Det finansiella kapitalet är idag ytterst rörligt. Fysiskt kapital, dvs maskiner, utrustning, osv, rör sig också över gränserna. Ränte- och vinstnivåerna är likartade internationellt. Den enda helt orörliga formen av kapital är idag infrastrukturen.

Skillnaden mellan Nord och Syd är alltså den relativa tillgången på hög- respektive lågutbildad arbetskraft. Det ena landet, Nord, har relativt gott om högutbildad arbetskraft, medan tillgången på högutbildad arbetskraft är relativt knapp i Syd. Nord har då en komparativ fördel i produktionen av den kunskapsintensiva varan, och Syd har en komparativ fördel i produktionen av den arbetsintensiva varan. Dvs innan handel mellan länderna etablerats, producerar Nord kunskapsintensiva varor relativt billigare, medan det i Syd är relativt sett billigare att producera arbetsintensiva varor.

³ Data från UNCTADs *Handbook of Trade and Development Statistics* och Världsbankens *World Development Report 1994*.

Figur 1 Produktionsboxdiagrammet.

När handel mellan Nord och Syd upprättas, till exempel för att olika naturliga eller artificiella hinder har reducerats, ökar produktionen av kunskapsintensiva varor i Nord, samtidigt som produktionen av arbetsintensiva varor minskar. Importen av arbetsintensiva varor ökar, liksom exporten av kunskapsintensiva varor. Priset på arbetsintensiva varor minskar jämfört med priset på kunskapsintensiva produkter.

I Syd händer det motsatta. Syd börjar exportera arbetsintensiva produkter och minskar produktionen av kunskapsintensiva importsubstitut. Till följd härav minskar priset på kunskapsintensiva varor jämfört med priset på arbetsintensiva produkter.

Inom varje land tjänar den faktor som det finns relativt gott om på att handel

uppstått. Den relativt knappa faktorn förlorar.

Detta kan illustreras med hjälp av produktionsboxdiagrammet i Figur 1. Det visar produktionsvillkoren i ett land, säg Nord. Från det nedre vänstra hörnet (O_M) mäter vi den kvantitet av hög- och lågutbildad arbetskraft som används i produktionen av den kunskapsintensiva varan, säg maskiner (M). Från det övre högra hörnet (O_T) mäts användningen av hög- respektive lågutbildad arbetskraft i produktionen av textil (T), vars produktionsteknik är arbetsintensiv. X är isokvanter, som anger de tekniskt effektiva kombinationer av högutbildad och lågutbildad arbetskraft som behövs för att producera givna mängder av maskiner och textil. Kontraktskurvan $O_M A B O_T$ visar ekonomiskt effektiva, kostnadsminimerande al-

lokeringar av resurser mellan maskin- och textilproduktionen. Genom varje punkt på kontraktskurvan passerar en tangent, gemensam för båda isokvanterna, som anger resursernas relativpris, dvs lönerelationen högutbildade/lågutbildade.

Boxen representerar Nord, som har relativt gott om högutbildad arbetskraft. Innan handeln med Syd etablerats befinner vi oss i såg *A*. Efter full utveckling av handeln, med ökad produktion av maskiner och mindre intern produktion av textil, befinner vi oss i *B*. Ökningen i produktionen av den kunskapsintensiva varan gör att den högutbildade arbetskraften blir knappare, relativlönen högutbildade/lågutbildade höjs och lönespridningen ökar.

Emellertid kan det hända att det finns institutionella faktorer, till exempel en hög facklig anslutningsgrad, eller en lagstiftad minimilön, eller relativt förmånliga villkor för arbetslöshetsunderstöd, som försvårar eller hindrar ökade löneskillnader. I den mån relativlönerna är rigida får man istället arbetslöshet bland de lågutbildade och efterfrågeöverskott bland de högutbildade. Detta illustreras i *Figur 1*. Den streckade linjen *l* anger, vid fullt utvecklad handel, samma relativlön som vid punkt *A*.

Vi kan se vad som händer i Syd om vi omtolkar boxen i *Figur 1*, och låter den initiala jämvikten innan handel inlets vara *B*. Syd specialiserar sig på textil. Efter en full utveckling av handeln är vi i *A*. Textilproduktionen har ökat och maskinproduktionen har minskat. Den lågutbildade arbetskraften har blivit knappare, relativlönen högutbildade/lågutbildade sänkts och lönespridningen har minskat.

Med detta kan vi avsluta det teoretiska avsnittet och sammanfatta det sålunda: För det första, domineras Nord's industri-varuexport till Syd av varor med relativt stort innehåll av högutbildad arbetskraft, medan Syds export till Nord innehåller relativt mycket lågutbildad arbetskraft. För det andra, tenderar exportexpansionen att öka löneskillnaderna i Nord och

minska dem i Syd. För det tredje, i den mån lönerna inte är flexibla, får vi i Nord en tendens till ökad arbetslöshet bland de lågutbildade.

Empiriska undersökningar

I detta avsnitt undersöker vi överensstämmelsen mellan de empiriska förhållandena och modellens implikationer när det gäller handelsmönstret och inkomstfördelnings- och sysselsättningseffekterna.

Handelsmönstret Nord-Syd

När det gäller handelsmönstret visar tidigare forskningsresultat att modellens prediktioner håller. Flera studier av handelsfaktorinnehåll visar att Nord's industriexport innehåller relativt mycket högutbildad arbetskraft, medan Syds industriexport innehåller relativt mycket lågutbildad arbetskraft.

I fallet USA till exempel (Balassa [1979]) är innehållet av högutbildad arbetskraft per producerad enhet 96 procent högre i industriexporten till Syd än i industriimporten från Syd. Innehållet lågutbildad arbetskraft, däremot, är 28 procent lägre i det som USA exporterar till Syd än i det som importerar från Syd.⁴ En nyligen publicerad studie (Sachs & Shatz [1994]) visar också att USA är nettoexportör av kunskapsintensiva produkter till Syd, och nettoimportör av arbetsintensiva produkter. Andra studier (Schumacher [1989], UNIDO [1978]) redovisar liknande förhållanden för andra länder i Nord.

⁴ Som metoderna för att bestämma handelsfaktorinnehåll är konstruerade, skulle man för att formulera sig mer exakt säga tex att andelen högutbildad arbetskraft är 96 procent högre i de industrisektorer som exporterar till Syd än i de industrisektorer som konkurrerar med import från Syd. Med högutbildad arbetskraft menar vi här *Professional and technical*. Lågutbildad betyder *Semi- and unskilled manual*.

Löneskillnader och inkomstfördelning

Enligt vår Heckscher-Ohlin-modell tenderar Nord-Sydhandeln att i Syd öka de lågutbildades löner i förhållande till de högutbildades. Minskade löneskillnader mellan högutbildade och lågutbildade tenderar att utjämna inkomstfördelningen. Men de lågutbildades löner ökar också i förhållande till de utbildades. (De utbildade är en grupp som antas ha för låg utbildning för att delta i industriproduktionen. Den gruppen är relativt stor i vissa u-länder.) Större inkomstskillnader mellan lågutbildade och utbildade tenderar att göra inkomstfördelningen mera ojämn. Men länder med mycket gott om utbildad arbetskraft har sällan sina komparativa fördelar i industrivaruexport, dvs de blir sällan exportörer av industrivaror. Det gör att den observerade inkomstfördelningseffekten för gruppen industrivaruexporterande u-länder kan förväntas bli utjämnande.

Tillgänglig statistik verkar bekräfta denna effekt. En OECD-studie från 1989 (Bourguignon & Morrison) i vilken delar av tidigare forskning går igenom visar att länder som exporterar en hög andel av sin industriproduktion tenderar att ha en jämn inkomstfördelning. Studien visar också att råvaruexportens inkomstfördelningseffekt beror på ägandeförhållandena. Där resursen, tex land, är koncentrerad på få händer blir effekten ökade inkomstskillnader.

Om vi nu går över till inkomstfördelningseffekterna i Nord, måste vi komma ihåg att Nord-Sydhandeln, enligt modellen, tenderar att öka lönespridningen. Där lönespridningen hindras av institutionella faktorer, tenderar istället arbetslösheten att öka.

Löneskillnaderna har ökat i Nord sedan mitten av 1970-talet, samtidigt som Nord-Sydhandeln expanderat kraftigt. De högutbildades löner har ökat i förhållande till lönerna för dem med lägre utbildning. Löneskillnaderna har ökat och

detta har oftast speglats i den allmänna inkomstfördelningen.

I *Figur 2* ser vi utvecklingen för fyra stora länder. Löneskillnaderna mellan den högst avlönade tiondelen av arbetskraften och den lägst avlönade tiondelen har ökat i alla länder utom Frankrike, där arbetslösheten är relativt hög. Lönespridningen har ökat mest i USA. Löneskillnaderna har också ökat i andra, mindre länder i Nord (Wood [1994, Appendix A5]). I Sverige har löneskillnaderna ökat sedan början på 1980-talet, efter att ha minskat under 1970-talet.⁵

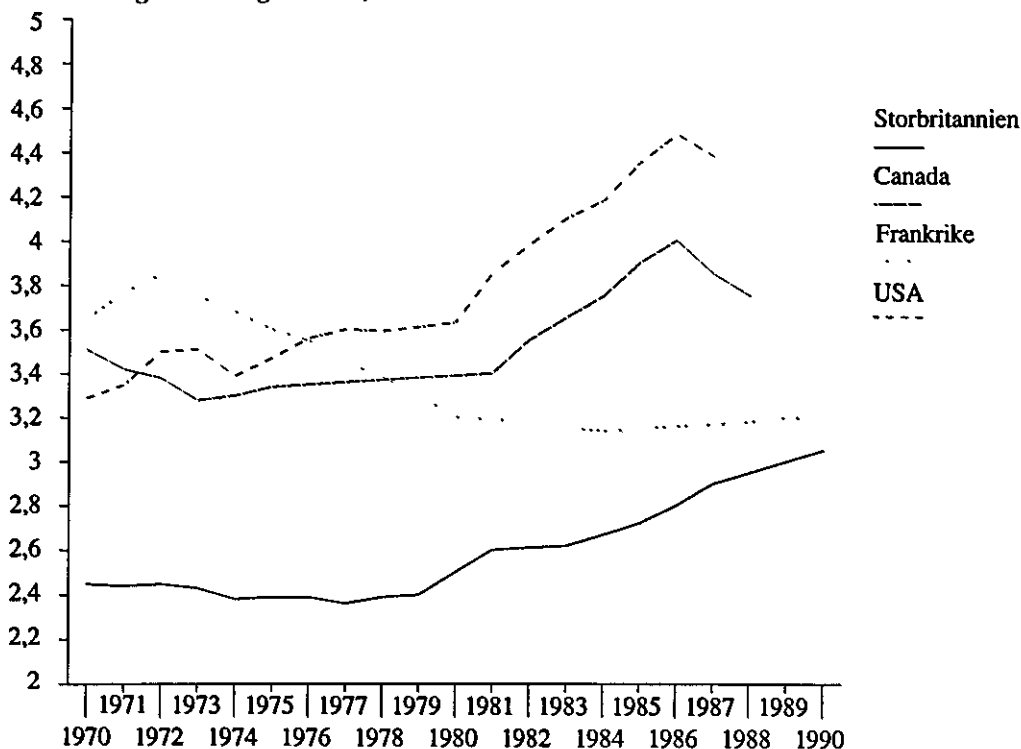
Nord-Sydhandel och sysselsättning

Det går att visa ett ganska starkt samband mellan ökad arbetslöshet och ökad import från Syd. Man måste då ta hänsyn till institutionella faktorer som påverkar löneflexibiliteten och vikten av arbetsmarknadspolitiken i de olika länderna.

Wood [1994] analyserar, för länderna i Nord, förhållandet mellan å ena sidan ökningen i arbetslöshet och å andra sidan en sammansatt variabel som kombinerar ökningen i industriimporten från Syd, andelen löntagare vars löner förhandlas kollektivt, och utgifterna för arbetsmarknadspolitiken som andel av BNP. Regressionen förklarar 60 procent av ökningen i

⁵ Enligt SCBs inkomstfördelningsundersökning (HINK, Kjell Jansson) har kvoten P90/P10 för heltidsanställdas arbetsinkomster ökat från 1,88 år 1983 till 2,11 år 1992. (P90, tex, motsvarar gränsvärdet mellan nionde och tionde decilen, dvs P50 ar medianvärdet.) När det gäller den allmänna inkomstfördelningen, säger *Inkomstfördelningsundersökning 1991* (SCB [1993, s 2-3]): "...[I]nkomstspridningen ökade i Sverige från början av 1980-talet. Gini-koefficienten för disponibel inkomst steg fram till 1990, med undantag för 1987 då koefficienten sjönk, efter en enstaka mycket kraftig ökning 1986. [...] Den ökade spridningen i disponibel inkomst ar sarskilt markant mellan 1990 och 1991. Gini-koefficienten ökade från 0,246 till 0,261."

Figur 2 Lönespridningen i fyra Nord-länder, 1970–90, Q90/Q10 (= kvoten mellan högsta och lägsta decil) för heltidsarbetande män.

Not: Spridningsnivåerna är inte direkt jämförbara p g a att den statistiska täckningen skiljer sig något för de olika länderna.

Källa: Wood [1994, s 459].

arbetslösheten. Om Frankrike och Danmark lämnas utanför blir förklaringsgraden 88 procent.⁶

För att avsluta detta empiriska avsnitt kan vi säga att den Heckscher–Ohlin-baserade teorin verkar kunna förklara arbetslösheten i Nord ganska bra. Den kan bättre än till exempel hysteresisteorierna förklara det faktum att de lågutbildade är starkt överrepresenterade bland de arbetslösa.⁷

En stark konkurrent till Nord–Syd-hypotesen är emellertid teknologihypotesen. Enligt teknologihypotesen skulle de mikroelektronikbaserade innovationer som kännetecknat de senaste decennierna varit icke-neutrala, dvs de har sparat mest på lågutbildad arbetskraft. Men denna teori har svårt att förklara varför länder

⁶ Den skattade ekvationen (Wood [1994, s 309–319]) är

$$u = 5,73 v$$

u = skillnaden mellan den genomsnittliga arbetslösheten under perioden 1986–90 och motsvarande siffra för perioden 1969–73,

$v = x y z$, där

x = ökningen i industrivaruimporten från Syd som andel av BNP mellan 1970 och 1985,

y = andel löntagare vars löner bestäms via kollektivavtal,

z = utgifter i arbetsmarknadspolitik per selsatt som andel av BNP per capita.

⁷ Enligt hysteresisteorin förlorar en del av de som blir arbetslösa i varje recession sin kompetens och blir permanent arbetslösa. Dvs, det finns en sorts "kugghjulseffekt" för arbetslösheten.

som Japan med en hög robotiseringsgrad har en låg arbetslöshet medan det för Storbritannien är tvärtom. Nord-Syd-hypotesen har däremot svårt att förklara varför de lågutbildade är överrepresenterade bland de arbetslösa även i sektorer som inte är utsatta för importkonkurrens.

Det är svårt att helt särskilja den teknologiska förklaringen av arbetslösheten bland lågutbildade från Nord-Sydhandelshypotesen. En del av den tekniska förändring som sparar in på lågutbildad arbetskraft kan ha varit av defensiv karaktär, dvs ha införts som resultat av konkurrenstrycket från Syd-importen.

Krugman [1995] (se också Krugman & Lawrence [1994]) erkänner effekterna av Nord-Sydhandeln, men lägger mer vikt vid den teknologiska förklaringen, medan Wood [1994], Sachs & Shatz [1994], Drèze & Malinvaud [1994] eller Drèze & Sneessens [1994] tenderar att ge de båda orsakerna likartad vikt.

Policyslutsatser

Vår sista frågeställning är vilka policyslutsatser man kan dra från den föregående analysen.

Policyslutsatser för Syd

När det gäller policyimplikationer för Syd stödjer analysen två idag vanliga policyrekommendationer.

Att öka utbildningsnivån och kompetensgraden i arbetskraften med hjälp av utbildning, träning och arbetspraktik är viktigt för att höja levnadsstandarden. Den avgörande skillnaden mellan Nord och Syd är den relativa tillgången på högutbildad arbetskraft. Att minska andelen av lågutbildade kan också minska löneskillnaderna och förbättra inkomstfördelningen. En mera långsiktig utbildningspolitik och ökade resurser till utbildningssektorn är centrala. Utvecklingen av mänskliga resurser är viktig för både tillväxt och jämlikhet.

Den andra policyslutsatsen är att en liberalisering av utrikeshandeln också kan bidra till tillväxt och jämlikhet, men det finns några reservationer när det gäller denna andra policyslutsats. Effekten av en liberalisering av handeln kan variera stort mellan u-länder, beroende på kompetensammansättningen i arbetskraften och på ländernas naturresurser och infrastruktur.

I länder med en hög kvot mellan naturresurser och mänskliga resurser leder en liberalisering av handeln inte till en ökad produktion av arbetsintensiva industrivaror. Den kan t o m orsaka en minskning av industrins output och sysselsättning. Kvoten mellan naturresurser och mänskliga resurser kan vara hög på grund av stora resurstillgångar eller på grund av en stor andel utbildad arbetskraft. Dessa länder skulle normalt inte specialisera sig på export av industrivaror annat än bearbetade råvaror eller livsmedel. Och enligt den tidigare nämnda inkomstfördelningsstudien (Bourguignon & Morrison [1989]), kan effekten av ökad råvaruexport vara ökade inkomstskillnader när resursen (tex land) är koncentrerad på få händer.

Effekten av handelsliberaliseringar har för flera länder i Latinamerika och Afrika varit minskad industriproduktion och ökade inkomstskillnader. I fallet Argentina, ett resursrikt land, har en viss minskning av industriproduktion och sysselsättning samt ökade inkomstskillnader följt av handelsliberaliseringen i slutet av 1970-talet. Min studie av dynamiska komparativa fördelar (Buzaglo [1991]) visar emellertid att landet har komparativa fördelar i både livsmedels- och verkstadsindustrin.

Även i länder där en liberaliserad handelsregim skulle öka industrivaruexporten, blir inkomstskillnaderna inte nödvändigtvis mindre. Som sagts tidigare, minskar en ökad efterfrågan på lågutbildad arbetskraft lönegapet mellan lågutbildade och högutbildade, men ökar gapet mellan lågutbildade och utbildade. När

det finns en stor andel utbildade, kan ojämlikheten faktiskt öka. Ett sådant exempel är kanske Kina under 1980- och 1990-talen (Adelman & Sunding [1987]).

Polycyslutsatser för Nord

När det gäller policyimplikationer för Nord har vi sett att det finns ett visst stöd för hypotesen att ökad handel med Syd har orsakat en minskning av efterfrågan på lågutbildad arbetskraft i Nord. I länder med flexibla löner som USA har effekten visat sig i form av minskade relativlöner för lågutbildade. I Europa, där det har funnits motstånd mot större lönespridning, har problemet speglats främst i ökad arbetslöshet bland de lågutbildade.

Protektionismen är en "lösning" som har många anhängare i både USA och Europa. Ökade handelshinder skulle öka efterfrågan på lågutbildad arbetskraft, men skulle vara kostsamma i termer av lägre välfärd i Nord, och skulle drabba de ännu fattigare arbetarna i Syd.

Men om man misslyckas med att ta itu med sysselsättnings- och fördelningsproblemen på annat sätt, kommer protektionismens *public choice*-fördel att bli avgörande. Det är svårare att hitta politiskt stöd för att finansiera offentliga program för att motverka arbetslösheten eller för att omfördela inkomsterna än att införa olika former av handelshinder.

En första självklar lösning är att öka utbudet av högutbildad arbetskraft genom ökad utbildning, träning och praktik. Man minskar då samtidigt utbudet på lågutbildad arbetskraft. Problemet är att metoden är långsam och gradvis.

Därför har andra förslag lagts fram i syfte att samtidigt påverka efterfrågan på lågutbildad arbetskraft.

En typ av åtgärd som till exempel Drèze & Malinvaud [1994] och Wood [1994] föreslår är att förändra utformningen av arbetsgivaravgiften. En variant är att införa ett grundavdrag som skulle förbilliga den lågutbildade arbetskraften

proportionellt mer (jämför anställningsstödet). En annan variant är att införa en progressiv skatteskala som tom skulle kunna vara negativ för de lägsta lönerna, dvs den skulle innebära en subvention under en viss minimilön. Den senare varianten är billigare för statskassan.

Åtgärden kan illustreras med hjälp av produktionsboxdiagrammet i *Figur 1*. Utgångspunkten är en ineffektiv situation, där vi har efterfrågeöverskott för högutbildad arbetskraft och arbetslöshet bland lågutbildade. Syftet är att göra den relativa arbetskraftkostnaden för företagen lika med den samhällsekonomiskt effektiva relativlönen vid punkt *B*.

En ekonometrisk studie genomförd inom Europakommissionen, refererad av Drèze & Malinvaud [1994], visar att en 10-procentig minskning av de sociala avgifterna för lågutbildad arbetskraft kombinerad med en koldioxidskatt som ger en intäkt på 1 procent av BNP skulle öka sysselsättningen med 3 procent, och ge en positiv budgeteffekt på 1 procent av BNP.

Det är möjligt att dessa mikroekonomiska åtgärder inte är tillräckliga för att lösa arbetslöshetsproblemet. Flera ekonomer menar att det också behövs en makroekonomisk efterfrågestimulans. Dornbusch [1994] föreslår en expansiv penningpolitik på europeisk nivå. Drèze & Malinvaud [1994] föreslår ett ambitiöst Europaprogram på 1,4 procent av BNP, 80 miljarder Ecu, av samhälleligt lönsamma, arbetsintensiva investeringar i form av upprustning av stadsdelar och bostäder, kollektivtrafik och transportnätverk.

Dessa åtgärder är sinsemellan konsistenta och ömsesidigt förstärkande. De mikroekonomiska åtgärderna tenderar att motverka effekterna av en strukturell minskning i efterfrågan på lågutbildad arbetskraft på ett permanent sätt. De makroekonomiska efterfrågestimulerande åtgärderna är temporära och är kompatibla med den sk hysteresistolkningen av den nuvarande arbetslösheten.

Referenser

- Adelman, I & Sunding, D, [1987], "Economic Policy and Income Distribution in China", *Journal of Comparative Economics*, vol 11, s 444-461.
- Balassa, B, [1979], "The Changing International Division of Labour in Manufactured Goods", *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, nr 130, s 243-285.
- Bourguignon, F & Morrison, C, [1989], *External Trade and Income Distribution*, OECD, Paris.
- Buzaglo, J, [1991], *Structural Change, Openness and Development in the Argentine Economy*, Avebury, Aldershot.
- CERC, [1991], *Les bas salaires dans les pays de la CEE*, La Documentation Française, Paris.
- Dornbusch, R, [1994], "Is There a Role for Demand Policy?", *Swedish Economic Policy Review*, vol 1, s 153-177.
- Drèze, J & Malinvaud, E mfl, [1994], "Growth and Employment: The Scope for a European Initiative", *European Economy*, nr 1, s 77-106.
- Drèze, J & Sneessens, H, [1994], "Technical Development, Competition from Low-Wage Economies and Low-Skilled Unemployment", *Swedish Economic Policy Review*, vol 1, s 185-214.
- Keesing, D B, [1966], "Labor Skills and Comparative Advantage", *American Economic Review, Papers and Proceedings*, vol 56, s 249-258.
- Krugman, P, [1995], "Impact of Globalization", *IMF Survey*, January 23.
- Krugman, P & Lawrence, R Z, [1994], "Trade, Jobs and Wages", *Scientific American*, April, s 44-49.
- OECD, [1989], *Employment Outlook*, Paris.
- Sachs, J D & Shatz, H J, [1994], "Trade and Jobs in U.S. Manufacturing", *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 1, s 1-84.
- SCB, [1993], *Inkomstfördelningsundersökning 1991*, Statistiska meddelanden Be 21 SM 9301.
- Schumacher, D, [1989], "Employment Impact in the European Community Countries of East-West Trade Flows", International Employment Policies Working Paper 24, World Employment Programme, ILO, Geneva.
- UNIDO, [1978], "The Impact of Trade with Developing Countries on Employment in Developed Countries", Working Paper on Structural Change 3, Wien.
- Wood, A, [1994], *North-South Trade, Employment and Inequality*, Clarendon Press, Oxford.